

основі програм – це система прийняття рішень щодо розроблення, аналізу, упровадження програм та розподілу ресурсів щодо його виконання.

Серед напрямів можливого використання світового досвіду в контексті удосконалення бюджетних процедур бюджетного процесу в Україні можна віднести:

– чітке розмежування повноважень між органами державної влади і управління стосовно проведення бюджетного процесу з метою уникнення дублювання функцій і повноважень між ними, а також запровадження дієвого контролю за виконанням цих повноважень;

– удосконалення бюджетного планування на основі програмно-цільового методу формування бюджету як однієї із прогресивних форм одночасного контролю за використанням бюджетних коштів та забезпечення виконання функцій державою;

– проведення відкритих конкурсних процедур державних закупівель, забезпечення прозорих тендерів та здійснення контролю за цими процесами не лише контролюючими органами державної влади, а й громадськістю;

– забезпечення прозорості та відкритості в процесі виконання бюджету, а також оприлюднення звітів про виконання бюджетів за підсумками відповідного року у засобах масової інформації з метою дотримання принципів побудови бюджетної системи і здійснення бюджетного процесу зокрема.

Література:

1. Булгакова С.О. Казначейство зарубіжних країн: навч. посіб. / С.О. Булгакова – К., 2000. – 82 с.

2. Миргородська Л.О. Фінансові системи зарубіжних країн: навч. посіб. / Л.О. Миргородська – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 240 с.

3. Рожко Д. Зарубіжний досвід формування бюджету та можливості його використання в Україні / Д. Рожко // Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. Економіка. – 2009. – №112. – С. 43–46.

4. Серебрянський Д.М. Оцінювання рівня та ефективності перерозподілу ВВП через публічний сектор економіки / Д.М. Серебрянський, А.М. Вдовиченко, А.І. Зубрицький // Фінанси України. – 2013. – №4. – С. 45–57.

Януш Тетяна Романівна

Студент групи ФУПОзм-11

Науковий керівник – к.е.н., доцент Коваль С.Л.

УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ

Існування державного боргу пов'язано з постійним протиріччям між зростаючими завданнями і потребами держави та наявними фінансовими ресурсами. залучені Україною позики вирізняються своєю короткостроковістю та високим рівнем процентних ставок. Державний борг неоднозначно впливає

на економіку та майбутні покоління. Позитивні наслідки державного боргу, як правило, спостерігаються у разі активного використання позикового капіталу, використання його на інвестиційні та інноваційні програми з метою розвитку економіки. У разі спрямування державою цих позикових ресурсів на фінансування поточних витрат, борг перекладається на наступні покоління, обтяжує їх і гальмує соціально-економічний розвиток держави.

Визначення змісту поняття «управління державним боргом» неможливе без аналізу існуючого наявного теоретичного доробку з цього питання.

У зарубіжній економічній літературі управління державним боргом зводять до регулювання структури та обсягів державних боргових зобов'язань.

У підручнику «Фінанси», за редакцією професора В. М. Родіонової, управлінням державним боргом трактують як сукупність заходів держави з виплати доходів кредиторам і погашенню позик, зміни умов уже випущених позик, визначення умов і випуску нових цінних паперів [7, с. 344].

Д.Л. Головачов розглядає категорію управління державним боргом у широкому розумінні. Широко управління державним боргом слід розуміти як формування одного з напрямів економічної політики держави, пов'язаної з її діяльністю в якості позичальника або гаранта. Найого думку, це прерогатива органів законодавчої влади або уряду, яка полягає в наступному:

- формування політики державного внутрішнього і зовнішнього боргування;

- встановлення межі заборгованості (в тому числі визначення загального обсягу бюджетного дефіциту і відповідно обсягів запозичень, необхідних для їх фінансування);

- визначення основних напрямів і мети впливу на мікро- і макроекономічні показники;

- встановлення можливості і доцільності фінансування за рахунок державного боргу загальнодержавних програм тощо [3, с. 8].

У вітчизняній економічній літературі питання управління державним боргом розглядається досить широко. Так, С.І. Юрій та В.М. Федосов під управлінням державним боргом розуміють «комплекс заходів, що здійснюються державою в особі уповноважених органів щодо визначення обсягів та умов залучення коштів, їх розміщення і погашення, а також забезпечення платоспроможності держави» [10, с. 236].

Досить ґрунтовно питання управління державного боргу дослідив А.С. Глущенко. За його трактуванням, управління державним боргом полягає в забезпеченні платоспроможності держави, тобто можливості погашення нею своїх боргів, крім того, воно може розглядатися як у широкому, так і у вузькому розумінні. У широкому розумінні управління державним боргом передбачає формування одного із напрямів фінансової політики держави, пов'язаної з її діяльністю у ролі позичальника і гаранта. Це потребує комплексного підходу, а саме:

- координації грошово-кредитної та фіскальної політики держави;

- узгоджених взаємовідносин уряду та НБУ з питань боргової політики;

– розроблення ефективних форм і методів зниження боргового тягаря із застосуванням інструментів активного управління державним боргом [2, с. 129].

Управління державним боргом у вузькому розумінні слід розглядати як сукупність дій, пов'язаних із:

- підготовкою до випуску боргових зобов'язань держави;
- розміщенням боргових зобов'язань;
- наданням державних гарантій по боргових зобов'язаннях

проведення операцій з обслуговування та погашення боргових зобов'язань [2, с. 131].

Управління державним боргом – комплекс заходів, що здійснюються державою в особі її уповноважених органів щодо визначення обсягів та умов залучення коштів, їх розміщення і погашення, а також забезпечення платоспроможності держави [2, с. 134].

Більшість дослідників трактують управління державним боргом як певну сукупність заходів із залучення коштів, їх розміщення та погашення при мінімальних ризиках та оптимальних витратах з обов'язковою умовою забезпечення платоспроможності держави.

У «Настановах по управлінню державним боргом», підготовленими фахівцями Міжнародного валютного фонду та Світового банку, управління державним боргом визначається як «процес розробки та виконання стратегії управління заборгованістю органів державного управління, яка дозволить залучити необхідну суму фінансування, виконати цільові установки уряду стосовно ступеня ризику і витрат, а також вирішить будь-які інші завдання, поставлені урядом у сфері управління державним боргом».

У вітчизняній практиці, законодавче визначення управління державним боргом наведено у Наказі Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку відображення операцій, пов'язаних з державним та гарантованим державою боргом, при плануванні та виконанні державного бюджету»: управління державним боргом та гарантованим державою боргом – це сукупність заходів, що здійснюються державою, пов'язаних із утворенням, обслуговуванням та погашенням державного й гарантованого державою боргу та спрямованих на зменшення ризиків, оптимізацію витрат і структури при здійсненні державних запозичень та наданні державних гарантій [6].

Підсумовуючи вищесказане, можна дати наступне визначення поняттю управління державним боргом – це комплекс заходів органів державної влади, пов'язаний із залучення коштів на умовах державного кредиту, їх розміщенням, погашення та обслуговуванням, спрямованих на забезпечення макроекономічної стабільності держави.

Література:

1. Вахненко Т. Державний борг України: поточний стан і ризику / Т. Вахненко // Фінанси. Податки. Кредит. – №2. – 2008. – С. 37–48.
2. Глущенко А.С. Фінанси: навч. посібн. / А.С. Глущенко – Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2010. – 190 с.

3. Головачев Д.Л. Регулирование государственного долга в рыночной экономике: автореф. дис. д-ра эконом. наук: 08.00.01 / Моск. гос. ун-т. – М., 1996. – 25 с.
4. Горобець О.Г. Державний борг України та його вплив на розподіл валового внутрішнього продукту. / О.Г. Горобець // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – №3. – С. 17–19.
5. Кучер Г.В. Управління державним боргом: підруч. – К.: КНТЕУ, 2002. – 342 с.
6. Порядок відображення операцій, пов'язаних з державним боргом, при плануванні та виконанні державного бюджету. Затв. наказом Міністерства фінансів України №42 від 28.01.2004 / [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0228-04>.
7. Финансы / [В. М. Родионова, Ю. Я. Вавилов, Л. И. Гончаренко и др.]: под ред. В. М. Родионовой. – М. Финансы и статистика, 1995. – 430 с.
8. Форкун І.В. Формування та управління державним боргом в період фінансової кризи / І.В. Форкун, К.П. Хитра // Вісник Хмельницького національного університету. – №2. – 2010. – С. 195–199.
9. Юревич Л.М. Механізм управління державним боргом в Україні / Л.М. Юревич // Фінанси України. – 2009. – №12 – С. 89–97.
10. Юрій С.І. Фінанси: підруч. / С.І. Юрій, В.М. Федосов. – К: Знання, 2008. – 611 с.
11. Ярошевич Н.Б. Управління державним боргом: зарубіжний досвід та українська реальність / Н.Б. Ярошевич, А.В. Мазур, М.Р. Мокринська // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – №17.8. – С. 266–271.